

NEDERLANDSE WOLADVENTIEVEN.

III (Slot)

In de beide voorgaande stukjes heb ik van mijn tochten naar Helmond en van onze gemeenschappelijke tochten naar de Tilburgse woladventief-terreinen verteld en een en ander van het daar verzamelde materiaal besproken. Nadat dit materiaal voorlopig bewerkt was, d.w.z. nadat het gedroogd en opgezet en, voor zover mij dat lukte, gedetermineerd was, had ik omstreeks half October het genoegen van Pater Ludovicus een tegenbezoek te ontvangen met het doel het verzamelde materiaal nog eens rustig te bekijken en te bespreken. Dank zij het bijzonder milde najaarsweer (er was nog geen enkele nachtvorst geweest) loonde het de moeite de verschillende Tilburgse terreinen nog eens te bezoeken om te zien of wellicht enkele dingen, die in September nog steeds niet verzameld konden worden, omdat zij te weinig ontwikkeld waren, nu mogelijk wel voor verzamelen in aanmerking kwamen. Het alweer rijke materiaal, dat hij meebracht, bewees dat dit inderdaad het geval geweest was. In de eerste plaats had hij nu met zekerheid kunnen constateren, dat de planten die wij voor *Datura stramonium* en *D. tatula*

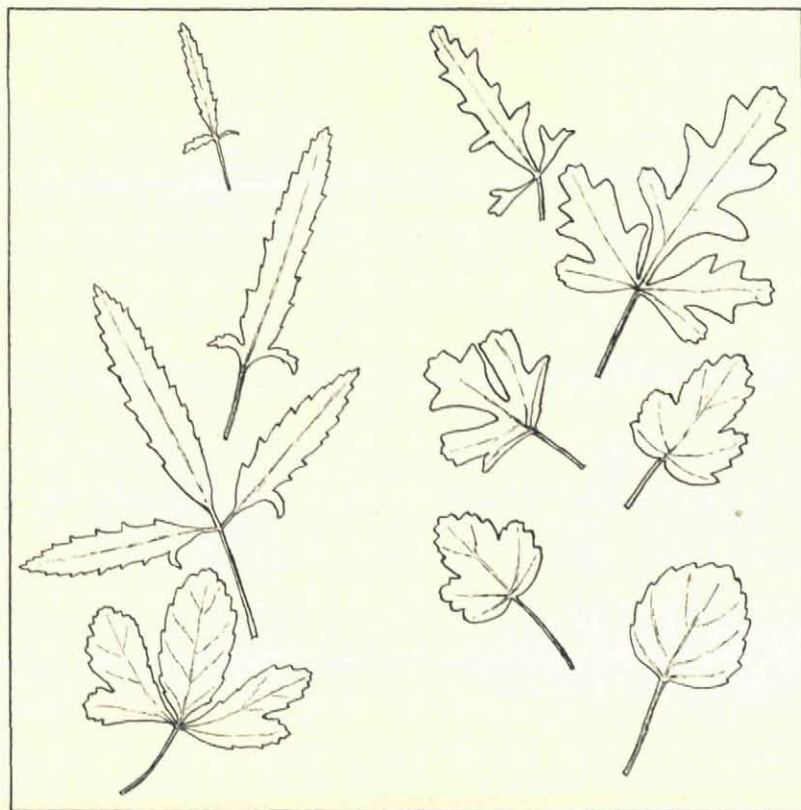

Fig. 1. *Hibiscus Trionum* L.

de gehele plant, de kleurstof mist en bleek ook in dit geval door te gaan. Ook enkele planten, die wij voor verschillende *Bidens*soorten gehouden hadden, waren nu zo ver, dat zij met zekerheid gedetermineerd konden worden. *Bidens bipinnata* en een vorm van *B. pilosa* met witte straal-

gehouden hadden, inderdaad tot deze beide soorten behoorden. De eerste heeft witte, de tweede blauwe bloemen. Die waren in September nog niet aanwezig, maar ons vermoeden berustte op het feit, dat de witbloemige groene stengels hadden, terwijl de andere donkerder van bladgroen waren blauwzwart aangelopen stengels vertoonden. Dit is een normaal verschijnsel bij planten, die met witte bloemen en ook rood of blauw bloeiend voorkomen. Het wordt verklaard door aan te nemen dat de witbloeiende niet alleen in de bloemen, maar in

bloemen, die ook wel *B. leucanthus* genoemd wordt. Andere planten, die sterk aan *B. pilosa* deden denken, waren echter nog altijd niet ver genoeg. Bidenszaden met hun stekelig behaarde vruchten en naalden zijn weer echt geschikt voor transport met wol. Beide soorten van Amerikaanse oorsprong waren in ons land reeds enkele malen waargenomen. Verder bracht hij nog een grasje mee, dat wij nog niet gezien hadden. *Poa persica* afkomstig uit Voor-Azië, voor de tweede of derde maal in ons land gevonden en ten slotte een vorm van de mooie *Hibiscus Trionum*, die in verschillende opzichten sterk afwijkt van de type. De bloem komt geheel met de typische overeen, is alleen misschien een tikje groter, maar het uiterlijk van de plant, de habitus, is volkomen verschillend. De type is meestal van de voet af sterk vertakt met breeduitstaande vertakking en daardoor vaak nauwelijks hoger dan breed, terwijl deze nieuwe vorm, de var. *ternatus* geheel onvertakt, rechtopstaand en wel tweemaal zo hoog als gewoonlijk is. Ook de bladvorm is sterk gewijzigd, zoals de tekening toont. Links is een serie bladen van de var. *ternatus* getekend en rechts van een normale *H. Trionum*-plant.

Tot slot geef ik een lijst van alle tot nog toe in Nederland gevonden wol-adventieven. In deze lijst zijn de Tilburgse terreinen van de firma's Pessers, Pessers-Verbunt, de Tilb. wolwasserij en N.V. Pieter van Dooren resp. aangegeven door T₁, T₂, T₃ en T₄ en de Helmondse van de firma's Diddens en Van Asten en N.V. De Wits dekenfabrieken door H₁ en H₂. (h) betekent, dat herbariummateriaal aanwezig is, terwijl een * voor de naam aangeeft, dat de soort of vorm nieuw is voor Nederland. Bij enkele planten, waarvan het dubieus is of hun aanwezigheid op deze terreinen aan aanvoer met wol toegeschreven moet worden, is dit met een (?) aangegeven.

- Juncus bufonius* L. T₂. (?)
 **Cyperus cyperinus* (Retz) Sur. T₂. (h)
Phalaris canariensis L. T₂. H₂.
Phalaris brachystachys Lk. H₂. (h)
Phalaris paradoxa L. var. *praemorsa* Ccss. et Dur. H₂. (h)
 **Leersia virginica* Willd. H₂. (h)
Digitaria sanguinalis Scop. H₂.
Digitaria adscendens (H. B. K.) Henr. H₂. (h)
Digitaria filiformis Koeler H₂.
Panicum dichotomiflorum Michx. T₂. (h)
Setaria viridis H₂.
Setaria verticillata P. B. var. *latifolia* f. *colorata* A. Br. H₂. (h)
Cynodon dactylon Pers. H₂. T₂. (h)
Eleusine indica Gaertn. T₂. (h)
Polypogon Monspeliensis Desf. T₂. (h)
Agrostis stolonifera L. var. *prorepens* Koch T_{1,2} (h)
 **Echinaria capitata* Desf. H₂. (h)
Eragrostis minor Host. H₂. (h)
 **Eragrostis filiformis* Nees T₂. (h)
Poa persica Trin. T₂. (h)
 **Vulpia Alopecurus* Link H₂. (h)
 **Vulpia Alopecurus* var. *glabratus* Lange H₂. (h)
Vulpia sciuroides Gmel. T₂. (h)
 **Cutandia memphitica* Willk. H₂. (h)
 *Lamarckia aurea Mnch. H₂. (h)
Bromus sterilis L. H₂.
Bromus rigidus Roth. H₂. (h)
Bromus madritensis L. H₂. (h)
Bromus madritensis var. *ciliatus* Guss. H₂. (h)

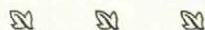
- Bromus mollis* L. (h.) (?)
Bromus unioloides H. B. K. T₂. (h)
Brachypodium distachyon R. et S. H₂. (h)
 **Brachypodium distachyon* var. *pentastachyum* A. et G. H₂. (h)
Aegilops ovata ssp. *eu-ovata* Eig. var. *hirsuta* Eig. H₂. (h)
Aegilops ovata ssp. *eu-ovata* Eig. var. *vulgaris* Eig. H₂. (h)
Hordeum maritimum. H₂ (h)
Hordeum murinum L. H₂.
 *Hordeum murinum ssp. *leporinum* Link. H₂. (h)
 *Hordeum murinum var. *leptostachys* Trab. H₂. (h)
Lolium multiflorum Lam. T_{1,2}. H₂.
Lolium strictum H₂. (h)
Cannabis sativa T₂. (?)
Chenopodium murale T₁. (h)
Chenopodium vulvaria T₂.
 **Chenopodium macrospermum* Hook.f. ssp. *halophilum* (Phil.) Aellen f. *latifolium*. Aell. et Thell. T₃. (h)
 **Chenopodium spec.* T_{1,2,3}.
Amarantus retroflexus T_{1,2}.
Amarantus hybridus T₂.
 **Amarantus Thunbergii* Moq. T₂. (h)
Amarantus gracilis Desf. H₂. (h)
 **Mesembrianthemum cristallinum* L. H₂. (h)
 **Mesembrianthemum spec.* T₂. H₂. (h)
Rumex spec. T₂.
Spergularia salina T₂. (h)
 **Spergularia rubra* ssp. *atheniensis* (Heldr. et Sart.) R. et F. T₂ (h)
 **Herniaria cinerea* D. C. H₂ (h)
Senebiera coronopus Poiret T₄.
Senebiera didymus Pers. T_{1,2,3}. (h)
Hirschfeldia incana L. var. *geniculata* (Desf.) Thell. f. *psilocarpa* Thell. H₂. (h)
Fumaria capreolata L. T₂. (h)
Geranium dissectum L. T₂ (?)
Erodium cicutarium (L.) L'Hérit. T_{1,2,3,4,5} H_{1,2}.
Erodium moschatum (Bonn.) L'Hérit. T_{1,2,3} (h)
 **Erodium moschatum* var. *cicutarioides* Delile T₁. H₂. (h)
 **Erodium jacquinianum* T₂. (h)
 *Erodium Botrys Cav. T₁. H₂. (h)
Erodium brachycarpum T₁.
Erodium stephanianum Willd. T₁. (h)
Abutilon Avicennae Gaertn. T₂ (h)
 *Hibiscus Trionum L. var. *ternatus* (Cav.) Oborny T₂. (h)
Melilotus indicus (L.) All. T₁.
Melilotus altissimus Thuill. T₁.
Medicago lupulina L. T_{1,2} (?)
Medicago ciliaris Krock. T₁, H₂. (h)
Medicago arabica (L.) Huds. T_{1,2,3,4,5} H_{1,2}. (h)
Medicago hispida Gaertn. T_{1,2,3,4} H_{1,2}.
 *Medicago hispida ssp. *macrocarpa* Urb. var. *pentacycla* Urb. s. var. *nigra* Willd. T₁. H₂(h)
Medicago laciniata All. T_{1,2} (h)

- Medicago laciniata* var. *diffusa* Poir. T_{1, 2, 3, 4} H_{1, 2}. (h)
 **Medicago laciniata* var. *longispina* Benth. T_{3, 4} H₂. (h)
 *Medicago minima Graefb. var. *exilis* Lange T_{1, 2}. (h)
 *Medicago minima Graefb. var. *compacta* H₁. (h)
 *Medicago minima Graefb. var. *recta* (Willd) Urb. T_{1, 2}. H₂ (h)
 *Medicago minima Graefb. var. *elongata* Roch. H₂. (h)
 *Medicago minima Graefb. var. *brachyodon* Rchb. H₁. (h)
 *Medicago minima Graefb. var. *mollissima* Koch T_{1, 2, 3, 4}. H₂. (h)
 **Medicago Aschersoniana* Urb. T₁. (h)
Medicago spec. H₂. (h)
Trifolium glomeratum L. T₁ (h.)
Trifolium angustifolium L. H₂ (h.)
Trifolium resupinatum L. T₃ (h)
Trifolium subterraneum L. T₂ (h.)
Vicia angustifolia L. T_{1, 2} (?)
Vicia hirsuta (L.) S. F. Gray T₁. (?)
 **Scorpiurus muricatus* L. ssp. *sulcatus* (L.) Thell. var. *leiocarpus* R. et F. H₂. (h)
 **Scorpiurus muricatus* L. ssp. *sulcatus* (L.) Thell. var. *leiocarpus* f. *breviaculeatus* Batt. et Trab. H₂. (h)
 **Scorpiurus muricatus* L. ssp. *sulcatus* (L.) Thell. var. *eriocarpus* R. et F. H₂. (h)
 **Scorpiurus muricatus* L. ssp. *subvillosus* (L.) Thell. var. *eriocarpus* R. et F. H₂. (h)
 **Hedisarum spinosissimum* L. T₄. (h)
Tribulus terrestris L. T₂. (h)
Scandix Pecten Veneris L. H₂. (h)
Torilis nodosa (L.) Gaertn. H₂. (h)
Daucus cf. aureus Desf. H₂. (h)
 *Solanum nigrum L. f. *stenopetalum* A. B. T₁. (h) (?)
Physalis ixocarpa Brot. T_{1, 2}. (h)
Datura stramonium L. T₂.
Datura tatula L. T₂ (h)
Nicandra physaloides. Gaertn. T₂.
Marrubium vulgare L. T₂. H₂. (h)
Plantago coronopus L. H₂. (h) (?)
Dipsacus sativus Scholl. T₄. H₂. (h)
Erigeron canadensis L. T_{2, 4}. (?)
Gnaphalium luteo-album L. T_{1, 2} (h)
Xanthium spinosum L. T₂. H₂. (h)
Helianthus annuus L. T₂. (?)
Bidens bipinnatus L. T_{1, 2} (h)
Bidens leucanthus Gray T_{1, 2}. (h)
Bidens pilosus L. T₂. (h)
Schkuhria pinnata O. Kuntze T₂. (h)
Galinsoga parviflora Cav. T₄. (h)
 *Tagetes minutus L. T_{1, 2}. (h)
Anthemis mixta L. H₂. (h)
Anacyclus clavatus Pers. H₂. (h)
Cotula coronopifolia L. T₂. (h)
Artemisia Absinthium L. T₂. (?)
Centaurea melitensis L. H₂. (h)
Carthamus lanatus L. H₂. (h)

- Scolymus maculatus* L. H₂. (h)
 **Hedypnois polymorpha* D. C. var. *pendula* Batt. et Trab. H₂. (h)
Rhagadiolus stellatus Gaertn. H₂. (h)
 Dordrecht.

Ir. A. W. Kloos Jr.

NIEUWE PLANTENSOORTEN EN VARIËTEITEN GEVONDEN IN NEDERLAND IN 1938.

In deze lijst en de volgende zijn de Tilburgse en Helmondse wol-adventieven niet opgenomen, daar deze in de hierboven gegeven lijst reeds staan. Wij gebruiken hier de verkortingen: (K.) voor J. Kern te Vlaardingen, (Kl.) voor A. W. Kloos Jr. te Dordrecht, (B.R.) en (Th.R.) resp. voor B. Reichgelt en Th. Reichgelt beide te Nijmegen, (R.R.) voor de gebroeders Reichgelt, (P.) voor J. Prins te Amsterdam (S.) voor Ir. J. L. van Soest te 's Gravenhage en (Un.) voor excursie v. d. Ned. Bot. Ver. Planten waarvan de determinatie nog niet gelukt of nog niet geheel zeker is, zijn met een (?) aangegeven.

- Galanthus nivalis* f. *lutescens* Baker te Kornjum (Ir. A. N. Koopmans).
 × *Juncus pratensis* Hoppe = *J. acutiflorus* × *articulatus* te Nieuwkuik (Joh. Jansen en W. v. d. Kloot).
Cyperus c.f. *ochraceus* Vahl te Nijmegen (R.R.).
Paspalum distichum L. te Nijmegen (R.R.) te Veghel (R.R.).
Piptochaetium tuberculatum Desv. te Nijmegen (R.R.).
Lamarckia aurea Mch. te Rotterdam (K.).
Eragrostis capillaris (L.) Nees. (?) te Nijmegen (K. R. R.).
Sporobolus neglectus Nash. te Nijmegen (K.R.R.).
Sclerochloa dura (L.) P.B. te Erp (R.R.).
Kochia sp. (?) te Deventer (Joh. Jansen en Kl.).
Sisymbrium Sophia var. *persicum* (Schrad.) Petri te Erp (R.R.).
Trigonella polycerata L. te Erp (R.R.).
Trigonella c.f. *corniculata* L. (?) te Erp (R.R.).
Trifolium nigrescens Viv. te Erp (R.R.).
Scandix australis (L.) te Erp (R.R.).
Scandix iberica (L.) te Nijmegen 1924 (Th.R.), te Erp (R.R.).
Solanum triflorum Nutt. met ongedeelde bladen (?) te Nijmegen (R. R.).
Verbesina encelioides (Car.) Benth. et. Hook. te Nijmegen (K.R.R.).
Parthenium Hysterophorus L. te Nijmegen (K.R.R.).
Gnaphalium silvaticum var. *depressa* te Borger (Un.).
Chrysanthemum segetum f. *discoidea* te Erp (Kl.).
Centaurea triumphetti All. te Erp (R.R.).
Taraxacum obliquum Fr. Kalkduingebied (S.).
Taraxacum obliquum Fr. var. *platyglossum* Raunk. te Wassenaar 1926 (S.).
Taraxacum tortilobum Florström algemeen in zandstreken (S.).
Taraxacum dissimile D. Zeeduin te Wassenaar sedert 1928 (S.).
Taraxacum laetum D. Kalkduinen den Haag en Wassenaar sedert 1915 (Kl.) (S.).
Taraxacum rubicundum D. Kalkduingebied en Krijtgebied in Z. Limburg (S.).
Taraxacum lacistophyllum D. Wassenaar S., Wieringen 1856 (v. d. Sande Lacoste), Koegras 1933 (S.).
Taraxacum tenuilobum D. te Scheveningen 1922 (S.).